

Érdi Sándor

Veszeli Lajos: Holdtölte

Kontrasztok jegyében

Veszeli Lajos Szakadt vitorláim című kiállításáról

Azok számára, akik nem ismerik közelebbről a művészt, el kell mondanom, hogy Veszeli Lajos nagyon ritkán fest. Mostanában erre sajnos van mentsége, ám ez a megállapítás boldogabb időszakaira is igaz. Kérem, ne értsenek félre: nem lusta ember ő, csak – általában is – kevés az ideje rá! Mert amikor nem zökken ki körülötte az idő, akkor tanít, szerkeszt, szervez, galériákat barkácsol, számtalan fontos közéleti tisztséget visel, felszólal és intézkedik, házat épít – egyszóval olyan rengeteg dolga van –, hogy sokunk őszinte bánatára alig-alig ér rá ecsetet venni a kezébe.

Igaz viszont: ha egyszer, ezerféle és – nemritkán sajnos, hiábavaló – közéleti csatái után, mintegy pihenés és megnyugvásképpen, vagy éppen indulatait levezetendő vásznat feszít, ecsetet ragad, nos, ilyenkor még a madarak is csak csendben reppennek át a háza felett, mert ilyenkor robban! Ilyenkor robban ki belőle, s kerül a vászra mindaz, ami őt festőként és emberként is jellemzi: a természet csodálata és szeretete, az emberiség közös gyökereibe kapaszkodás vágya - és a HIT! Hit az emberben, hit a küzdés értelmében s a humánus erejében, abban, hogy bár esendők vagyunk, és közös sorsunk a bukás és az elmúlás, de mégiscsak ezért a hitért és ezekért az eszmékért szabad és érdemes élni! Egy olyan ember, aki nálam nagyobb mestere a szónak, így jellemezte V.L.-t: „ A Balaton-vidék Don Quijoté-ja ő,

akinek ugyan lova gyakorta összeroskad, de a rajta ülő vitéz csonka dárdáját szorongatva a csillagokba néz. Ez a nemes fejtartás, az eszmények követése ad értelmet életének és művészetének”. Utólagos engedelmével Péntek Imrét idéztem, akinek ezt a két mondatát őszintén irigylem, mert pontosabb mindennél, amit el szerettem, el tudtam volna V.L. magatartásáról mondani.

Egy igen okos másik úr, Sipos Endre, három csoportba sorolta nemrégiben a művészeket:

Vannak művészek – állítja –, akik közvetlenül a természetből építkeznek, az érzékelt, észlelt valóságot formálják sajátos képi világgá. Mások elsősorban a képzelet tartományaiból tárják fel a képi anyagukat, s ezt formálják külső tárggyá, vagy tárgysorozattá. A harmadik típus pedig: az időt mitikusan átélők csoportja, ők magából az alkotófolyamat élményéből indulnak ki. Szerinte V. L. mindhárom csoportba beletartozhat, s nyilván igaza is van.

Ám engedtessek meg nekem, hogy én elsősorban a harmadik csoport tagját szeressem benne. Azt az embert, akinek az alkotásai, miközben gyönyörködtek a szememet, és megsimogatják a szívemet, gyorsabb pörgésre készítik az eszemet is. Mert tárlataim nemcsak látnivaló van a falakon, bizony gondolkodnunk is kötelező. Ahogy itt e teremben is.

Ami elsőként szembetűnik: kontrasztok mindenütt.

Az egyik oldalon leheletfinom akvarellek – a varázsos Balaton képei. A képek lágyak, lebegőek, minden valószerű, ám mégsem az. A Balaton ilyen – emlékszem rá, láttam ezerszer, ám valami mégsem hagy nyugodni, ha e képeket nézem. A tó, a táj lelke köszön rám... Nekem ezek nem egyszerűen azt sugallják, hogy V.L. szereti a nagy kéklő tavat. Számomra ezek azt jelentik: ez az ember olyan mélyen gyökeredik ebben a tájban, hogy kitépni sem lehetne belőle, s ha ez mégis megtörténne, talán már a táj sem lenne ugyanaz. V.L. nélkül ott másként kelne és nyugodna a Nap, másként fújna a szél, másként torlódnának a jégtáblák. Mert nekem ő fedezte fel a Balaton gyönyörűségét, neki köszönhetem, hogy ma már, az ő nézőpontjából szemlélem ezt a tájat, s végre az igazit látom, nemcsak a valódit!

Amikor ott álldogáltam, még a műtermében ezek előtt a képek előtt, valami átfutott rajtam. Valamiféle furcsa borzongás: megéreztem az IDŐT! Nappal, vagy éjszaka, tél, vagy nyár... Mindegy!

A képeken csak a természet – ember sehol... Csak a nyomaink láthatók, s a messzeségbe futó, üres, valamikori szebb napokat látott stégeink nekem azt üzenik: létünk múlandó... ám a világ örökkön való... És mindjárt szerényebb lettem egy kicsit... Vagy tűnődőbb? Szomorúbb?

Nem tudom... De kicsit emberebb... S ki várhat ennél többet néhány képtől?

Aztán a fehér képek, a téli Balaton. Ezeket is ismertem, de így, egymás mellett lenyűgözőek. Hogy lehet a hideg fehér szín ilyen melengető? A sikoltó fagy ilyen szívíg hatóan gyönyörű?

A nagyméretű képek... A *Vitorlám*... Szélszaggatta vásznak, egyformák és mégis mindegyik más... a vitorlák már szinte rongyok... Egy viharban hajózó lélek életének lenyomatai... És sajnos nagyon is aktuálisak: nemrég elment az életünkből, V.L. életéből valaki, egy társ, egy asszony, egy nagyszerű író, hűséges barát, kiváló alkotó, s akiért most méltán lobognak szakadtan ezek a vitorlák – a küzdelem és az el nem múló bánat örök jelképei.

S mi jöhet ezután: a fekete dobozok. Üzenet odaátról. Akik az áldozatok, a váratlanul elmúltak, bizony, nem a semmibe tűntek...mert üzennek nekünk... hogy mit? Nekem azt, hogy bár eltávoztunk mindannyian, mégsem tűnünk el örökre... valami marad utánunk... egy kis földi lenyomat, néhány emlékkép... por és hamu... és valami, ami több mint a pusztaság emlékeztetése... hogy még így is nyomot hagyunk magunk után... nyomot, mely egyszerre múlandó és örökkön való... Lenyomata annak, hogy egyszer itt jártunk a földön, s jelet hagytunk magunk után...

Majd: *Hajónaplók*. A múlt kísért, mert kitörölhetetlen és nem felejthető. Üzenet odaátról...

Aztán: eltűnt melódiák ócska furnéron elmesélve...

Ismét az idő és a szépség együttese... Mert a művészet örökkön él... csak mi vagyunk halandók, meg a

kézjegyünkkel ellátott anyag... Ami szépséget a szellemünk teremt, az túlél bennünket, kitörölhetetlenül részévé válik a világnak... s ha van reménye az alkotóművésznek, hát az éppen ez...

És a fekete fészkek, melyekben sem tojás, sem madár... *Iránytű*... – írta melléjük a festő. Iránytű, de hová is mutat? Egy kicsit mindig összeszorul a szívem, ha látom ezeket a... finom, bensőséges „fészkek-strukturákat”.

Kontrasztok – mondtam korábban. Az alkotások többsége erről szól.

Sehol sincs ember – csak anyag. Víz, jég, nád és fű, kő és öreg, nagyon öreg fák... De mindez humanizáltan, bensőségesen szép, mert bennük lakik a lélek... a sorsunk... a múlt, és a jövő ígérete... A túlélés öröme, vagy legalábbis a lehetősége...

S van-e még bennünk elegendő erő a túléléshez?

A képeiden ott a múlt... A korhadó, elmúló... de élhetünk-e nélküle? És ha nélküle élünk, mindig csak előrenézve, vajon mi lesz velünk? Lesz-e jövőnk?

V.L. képein ott a halál, az elmúlás, a tél hidege...de ott a szépség, mely a jövő ígérete... Melyik az erősebb?

A fehér mellett ott a fekete... és a fekete mellett ott villog a fehér, a vakítóan fehér... Melyik színt visszük haza?

A fekete dobozok síron túli üzenetét, vagy az *Iránytűk* fészkecskéit, melyekben ott szunnyad, megfogalmazatlanul is a remény? Bizony ezzel a kiállítással leckét ad valamennyiünknek... emberségből, felelősségtudatból...

Befejezésképpen: immár tudja, hogy a világot csak az egyes embereken keresztül lehet megváltani. Képeinek személyes üzenete ezt sugallja: tekintsd rám, s magadba tekintesz. Veszeli hivatása: festeni. Tehetségének kihívása elől nem szabad elmenekülnie. Zalaegerszegi kiállítása művészetének megújulásáról ad hírt: érzelmek dús részletek, olykor szellemes kompozíciók, a képek koloritjának gazdag skálája arról árulkodik, van még tartaléka, ki nem bontott formai és tartalmi mondanivalója. S lehet ez fordulópont, számon tartott állomás, a további kibontakozásban.

(A zalaegerszegi Keresztury ÁMK Kiállítótermében elhangzott szöveg szerkesztett változata.)

Veszeli Lajos:
Kopott aranyhíd